

YTTRANDE
2009-03-03

dnr SLU ua 12-284/09

Länsstyrelsen Blekinge
Att: Elisabet Wallsten

Yttrande Biosfärområde Blekinge Arkipelag – nominering till Unesco 2010

SLU tackar för möjligheten att yttra sig om remissen och vill härmed lämna följande kommentarer.

Sammanfattande kommentarer

- Att ansöka om att Biosfärområde Blekinge arkipelag skall bildas anser SLU är ett bra initiativ. Generellt behövs denna typ av områden för att kunna utveckla landsbygdsområden på ett hållbart sätt. Biosfärområdet Kristianstads vattenrike har visat sig vara ett lyckosamt initiativ och det verkar kunna finnas stora möjligheter att Blekinge arkipelag skall kunna gå vidare och komplettera det arbete som gjorts i Kristianstad. Inte minst är det viktigt att ett kustområde blir biosfärområde då Sverige har långa kuststräckor som ofta har sina speciella naturvärden, miljöproblem och utvecklingsförutsättningar.
- SLU konstaterar att projektgruppen bakom nomineringsansökan gjort ett mycket bra och gediget basarbete. Det är uppenbart att kunskaperna om det tilltänkta biosfärområdet är djupgående och man har lyckats samla ihop dessa kunskaper på ett pedagogiskt sätt.
- Det är också uppenbart utifrån ansökan att Blekinge arkipelag väl motsvarar de krav som basalt ställs på ett biosfärområde.
- SLU vill framhålla de mycket stora naturvärden och kulturella värden som finns inom det tilltänkta området.
- Det är dock uppenbart att projektgruppen koncentrerat sig på bakgrundsinformation och inte gått särskilt långt när det gäller att föra fram mer konkreta planer för hur arbetet med biosfärområdet skall gå vidare. Detta har antagligen sin förklaring i att man strävar efter en bred uppslutning kring förslaget och hoppas på att det inom ramen för ett underifrånperspektiv skall genereras konkreta utvecklings- och bevarandeplaner.
- Ansökan visar stor lyhördhet för olika nya sätt att se på landskapet samt för att arbeta på ett integrerat sätt även om man inte går in i detaljer här.

- I någon mån kan man säga att ansökan väjer något för de problem som finns inom det tilltänkta biosfärområdet. Till exempel skymtar man bara den konflikt som finns mellan strandnära exploatering och bevarandebestånden. Också frågan om näringsreduktion tas upp, men man undviker att mera tydligt peka på vad som egentligen behöver göras för att radikalt förbättra vattenkvaliteten i innerskärgårdarna. Våtmarker nämns, men bara på ett övergripande sätt. Frågan om att på ett mer systematiskt och intensivt sätt söka begränsa näringsläckaget från skogs- och jordbruksmark tycks inte stå på den omedelbara dagordningen.

Detaljerade kommentarer

Värdena

Beskrivningen av det tilltänkta biosfärområdets värden har gjorts på ett mycket kunnigt och ingående sätt. Egentligen är det bara i ett avseende som SLU anser att man underskattat och inte lyft fram ett värde. Det gäller åkrar i småskaliga och brutna landskap. Många av dagens småskaliga landskap i innerskärgården i Blekinge är relativt väl bevarade och delvis hävdade med bete. Dock har åkrarna ofta försvunnit. Det finns all anledning att på ett aktivt sätt arbeta för att småskaliga åkrar skall finnas kvar på öar som Senoren, Sturkö och Tjurkö. Det har till exempel visat sig att en rad hotade kärlväxter men också många insekter är beroende av öppen jord. Dessutom har det stort kulturhistoriskt värde att det finns kvar småskaliga åkrar i innerskärgården. I ansökan pekar man på värdet av öppna sandmarker till exempel i anslutning till Jämjö. I detta sammanhang hade det varit bra med ett mera utökat resonemang om mindre åkrars värde, också speciellt då på sandiga ytor.

SLU instämmer i att ett av biosfärområdets stora värden är ädellövskogen och naturbetesmarkerna i nära anslutning till skärgården. Praktiskt taget inget område i Europa har en ädellövskogs- och naturbetesdominerad skärgård som är så väl bevarad och oexploaterad som den Blekingska skärgården. I ansökan bör man dock tydligare lyfta fram orsakerna till att det förhåller sig på detta vis. En grundläggande orsak är den långvariga militära närvaron. Man nämner detta men det bör framhållas på en mer framträdande plats i dokumentet, att de militära restriktionerna legat bakom den mycket låga bebyggelseexploateringen av Blekinge skärgård. Det är detta värde som tydligt måste garanteras i framtiden. Utvecklingspotentialen för biosfärområdet har att göra just med denna orördhet och den stora utmaningen är att inte säga av den gren man sitter på när man framöver jobbar för att stärka den ekonomiska och sociala hållbarheten i området.

Ett annan viktig orsak till de höga naturvärdena inom området är att betesdriften med får och nöt fortfarande är ganska omfattande här jämfört med andra skärgårdsområden i Sverige. En viss restaurering av betesmarker har skett de senaste årtiondena, men fortfarande är betet och röjningsaktiviteterna i skärgården inte tillräckliga. Projekt kring betessamverkan drivs i området och det är bra, men SLU frågar sig om inte det är dags för området att skaffa sig ett speciellt varumärke producerat på naturbetesmarker inom området, något i stil med Kaprifolkött som drivs i Bohuslän. Ansökan bör vinna en del på att sådana planer finns med i ansökan.

Ansökan bör också vinna på att man gör mer ingående beskrivningar av de områden inom det tilltänkta projektområdet som har störst värden och potentialer för olika utvecklingsprojekt. Till exempel skulle man för östra kusten kunna ge en mer fyllig beskrivning men också här

antya vad som kan behövas för att förstärka natur- och kulturvärdena och eventuellt också vilken typ av projekt som kan ha bra utvecklingsmöjligheter här. SLU är medveten om att man i de formella ramarna för ansökans utformning i viss mån fokuserar på artlistor, men mera fylliga landskapsbeskrivningar av de viktigaste delområdena ger ansökan en större tyngd hos flera aktörer.

Avgränsningarna

Författarna till ansökan har varit hänvisade till att hålla sig till de regler som finns när det gäller avgränsningar av ett helt biosfärområde och de olika zonerna inom detta. Men de påpekar samtidigt på flera ställen i dokumentet att dessa regler inte är särskilt väl anpassade till den blekingska verkligheten. SLU kan hålla med dem om detta. Till exempel verkar inte kulturella värden ha fått spela någon större roll, likaså är det nästan helt de formella reglerna som finns i landskapet som haft betydelse vid zonindelningen. Rent generellt anser SLU att är en fördel om man på något sätt kan visa på de reella värdenas fördelning i landskapet. I någon mån kan detta göras med de beskrivningar som ges i ansökan om de intressantaste och viktigaste delområdena. Men som påpekas ovan bör dessa beskrivningar vara fler och mera ingående.

Utveckling

Av ansökan framgår det att man anser att biosfärområde Blekinge arkipelag skall ses som en plattform för samarbete och utveckling inom det aktuella området. Ansökan utgör ingen projektplan för hur konkreta projekt skall utformas. Inte heller medför ett biosfärområde några bindande beslut eller åtaganden. SLU anser att detta är bra då det saknas en hel del underifrånperspektiv inom dagens landskapsutvecklingsprocesser. Likväl finns en hel del antydningar och förslag när det gäller konkreta projekt med i planen. Därför finns det anledning för SLU att trots allt kommentera dessa i viss mån och framhålla dessa planers betydelse för det framtida arbetet med Blekinge arkipelag. I vissa fall saknar SLU skrivningar om sådana ämnesområden som SLU menar skulle kunna bli viktiga i framtiden.

Befintliga förslag

SLU ser som en mycket central uppgift för Blekinge arkipelag att utveckla gångstråk, utsiktspunkter, kartor och andra anordningar som underlättar och stimulerar för besökare i det blekingska landskapet.

Strandskydd och allemansrätt är frågor att spinna vidare på och att se dessa restriktioner mer som möjligheter är något som SLU verkligen instämmer i. Det gäller alltså att uppmärksamma den positiva betydelse som till exempel strandskyddet har och hur ett väl hävdad strandskydd kan bidra till en bra näringslivsutveckling.

Att utveckla en ekoturism som inte exploaterar är en mycket viktig uppgift för biosfärområdet. Här behövs en rad aktiviteter och kanske också hjälp utifrån, från organisationer och landskap som har lyckats med detta. Man kan till exempel peka på Bråbygden i östra Småland. Samarbete med Kristianstads vattenrike är också en möjlighet.

Bevarande och en samtida utbyggnad är något som är svårt att åstadkomma men något eftersträvansvärt. SLU ser att denna ambition verkligen finns i ansökan, men här är det viktigt att man snarast arbetar med att ta fram eller "låna" sådana verktyg från andra områden. Konkret behövs alltså på många sätt här en fördjupad och nyskapande fysisk planering.

Att anlägga nya våtmarker pekar man flera gånger på i ansökan. Få konkreta beskrivningar görs här. Nya våtmarker är bland annat viktiga för vattenkvaliteten i skärgården och för restaurering av biodiversiteten i landskapet. Man kan också på så sätt få fram biobränslen och bättre vattenhushållning för bland annat jordbruket. SLU hoppas verkligen att man snarast blir mer konkret i detta avseende när det gäller Blekinge arkipelag.

Avsaknad av förslag

Förslag om varumärke för Naturbetesprodukter saknas i ansökan.

Landskapsekologiska planer och planer för restaureringar av landskap beskrivs inte uttryckligen i ansökan. Här bör man vara tydligare.

Det strategiska läget i förhållande till Danmark, Polen och norra Tyskland bör få större utrymme i ansökan. En diskussion om hur man kan få besökare från dessa områden och hur man på ett bra sätt tar hand om dem bör föras.

I ansökan sägs inget om att mera slätter i landskapet är önskvärt. SLU ser slätter i framtiden som ett viktigt redskap att upprätthålla naturvårdsvärden, att åkerskapa sådana värden samt att använda slätter som en buffert för större betesmarker. Ny marknadsföring av slätterhö till ridhästar har varit en lyckosam historia på andra håll i landet. Detta borde man också fundera på i Blekinge. Dessutom kan våtmarksslätter utgöra ett värdefullt tillskott till försörjningen av biobränslen om rätt infrastruktur tas fram.

Betesstrategier och röjningsstrategier bör diskuteras mer i ansökan, och nya insatser i detta sammanhang bör föras fram.

Utbildning och information

I ansökan betonas behovet av utbildningsinsatser och information. SLU tycker att detta är bra men föreslår samtidigt att man i ansökan är mer konkret. Till exempel kan ett av de första stegen som tas för det nya biosfärområdet vara bli en bra besöksbok som inte minst fokuserar på hur man tar sig till olika områden. En sådan bok kan också på ett integrerat sätt beskriva kultur- och naturvärden.

Samarbeten

I ansökan talar man om att upprätta en forskningsstrategi för biosfärområdet. SLU tycker detta är viktigt och vi ser fram mot möjligheter att inom ramen för en sådan strategi kunna fortsätta men också förstärka vårt engagemang i området. Vi ser samarbeten med Kristianstads vattenrike, högskolorna i Blekinge, Kristianstad och Kalmar som viktigt. För SLU är Alnarp en viktig utgångspunkt för ett sådant samarbete. Vi ser också det stora värdet i att samarbeta med Länsstyrelsen i Blekinge och med de i Blekinge ingående kommunerna. Vi ser också stora möjligheter i samarbete med lokala föreningar och näringsliv.

Detta remissvar har utarbetats av Urban Emanuelsson, CBM, SLU i Uppsala. Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad dekanus. Föredragande har varit fakultetshandläggare Ann-Sofie Morén, fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap.

<i>Postadress</i>	<i>Besöksadress</i>	<i>Telefon</i>	<i>Postgiro</i>	<i>Telefax</i>	
Box 7082	Arrheniusplan 12	018-67 10 00	1 56 67-9	018-6720 00	
750 07 Uppsala					

Kristina Glimelius
Kristina Glimelius

Ann-Sofie Morén
Ann-Sofie Morén

<i>Postadress</i>	<i>Besöksadress</i>	<i>Telefon</i>	<i>Postgiro</i>	<i>Telefax</i>
Box 7082	Arrheniusplan 12	018-67 10 00	1 56 67-9	018-6720 00
750 07 Uppsala				